

Jacob van Oostsanen - de totstandkoming van de tentoonstelling

Interview met Lidewij de Koekoek, directeur Stedelijk Museum Alkmaar

Direct na mijn aantreden in 2008 in Alkmaar kreeg ik de kans om de monumentale gewelfschildering van het Laatste Oordeel in de Grote Sint Laurenskerk te Alkmaar – toegeschreven aan Van Oostsanen - van dichtbij te bestuderen. De restauratie was inmiddels vijf jaar aan de gang en zou in 2011 worden afgerond. Staande op de steigers, hoog in het gewelf, raakte ik in de ban van de uitdrukingskracht en virtueuze techniek van deze vroege Hollandse Meester. Van Oostsanen kende ik al van zijn meer intieme religieuze voorstellingen, maar het Laatste Oordeel overtrof alles. Bovenop de steiger, op ooghoogte, maakte de gewelfschildering een diepe indruk op mij.

Kort daarna kwam ik in contact met Daantje Meuwissen; zij is al vanaf haar studietijd gefascineerd door Van Oostsanen en deed al jaren onderzoek naar zijn werk. Daarnaast bleek dat ook het Amsterdams Historisch Museum, zoals het toen nog heette, al heel lang plannen koesterde voor een tentoonstelling over Van Oostsanen. Hij is tenslotte de eerste bij naam bekende Amsterdamse meester, en het museum heeft onder andere de fantastische mirakeldoeken in de collectie.

Symposium en restauratie

Daantje Meuwissen trad vervolgens bij ons in dienst als gastconservator, deed verdergaand onderzoek naar zijn oeuvre en kreeg vooral de opdracht om de mogelijkheid van een tentoonstelling in beeld te brengen en te onderzoeken. Mede dankzij het enthousiasme van Paul Spies, de nieuwe directeur van het Amsterdam Museum, organiseerden we in 2010 een inhoudelijk symposium rondom Van Oostsanen, met diverse gespecialiseerde sprekers. Op dat moment hadden Paul en ik al het idee dat we zouden gaan samenwerken aan dit project. Symbolisch hebben we op dat symposium, in 2010, een overeenkomst gesloten.

Na dat symposium hebben we hier in Alkmaar, in het museum, twee keer een kleine presentatie van de gewelfschilderingen gehouden. De eerste keer werden panelen uit de Grote Kerk getoond, van schilderijen die al gerestaureerd waren. De tweede keer kwamen de restauratoren, vanwege de winterse kou, in het museum werken. De panelen waren uit het gewelf naar beneden gehaald, en restauratoren Haakma Wagenaar en Van den Brink werkten in de foyer van het museum aan het Christusdeel. Het publiek vond het geweldig!

Bruiklenen en Turing Toekenning

Dankzij een welbestede vakantie in de VS, in de zomer van 2009, konden we in een vroeg stadium van drie belangrijke musea – Chicago, Toledo en Portland – al bruiklenen noteren. Daarna zijn we gaan werken aan het concept. Daantje deed verder onderzoek en samen zijn we naar talloze andere musea gereisd, zoals Kopenhagen en Londen.

De ontwikkelingen kwamen in een stroomversnelling door de aanvraag die we hebben ingediend voor de Turing Toekenning 2011. Deze tweejaarlijkse, zeer prestigieuze prijs voor het beste tentoonstellingsconcept betekent een geldbedrag van meer dan 400.000 euro. We zijn genomineerd, en behoorden bij de laatste vier. Uiteindelijk waren we niet de winnaar, maar kregen ondanks dat een aanzienlijk bedrag van de Turing Foundation. Daarmee konden we verder: we hadden nu een mooi bedrag, een fantastisch concept én belangrijke bruiklenen.

Samenwerking

Oorspronkelijk zou een groot deel van de tentoonstelling bij ons in Alkmaar zijn en een veel kleiner deel in Amsterdam. Directeur Paul Spies en conservator Norbert Middelkoop van het Amsterdam Museum raakten echter zo enthousiast dat ze veel meer ruimte wilden vrijmaken. Daardoor zijn er nu twee gelijke delen, met verschillende verhalen, die samen met de schilderijen van Het Laatste Oordeel in het gewelf van de Grote Kerk een fantastisch drieluik vormen.

Stedelijk Museum Alkmaar noch het Amsterdam Museum is een zuiver kunstmuseum. Wij vinden het beide belangrijk dat we niet alleen een chronologisch overzicht van Van Oostsanen's werk schetsen, maar ook zijn tijd tot leven te brengen. Dat laatste gebeurt vooral in Amsterdam. We vinden het ook belangrijk iets te doen met het verbindende land. Hoe kun je het (Noord)Holland van Jacob - dat zijn werkterrein was - tot leven wekken voor de hedendaagse bezoeker? En hoe maak je de reis van Amsterdam naar Alkmaar of andersom interessant? Dat bereiken we met de routes door het Land van Jacob. Die werken als een cultuurtoeristische verbinding.

Natuurlijk zijn er vaker samenwerkingen tussen musea, maar dan zijn het vaak verschillende perioden binnen het oeuvre van een kunstenaar die belicht worden. Of het ene museum neemt de tentoonstelling over van het andere. Deze samenwerking is toch anders, en echt uniek.

De samenwerking tussen de musea wordt bovendien erg door fondsen en overheid gewaardeerd. Musea en particuliere verzamelaars uit binnen- en buitenland hebben mede ingegeven door onze samenwerking ruimhartig hun werken uitgeleend. Gaandeweg zijn er overigens meer partners bijgekomen. Het Rijksmuseum stelt mensen beschikbaar voor het onderzoek en de Radboud Universiteit 'leent' haar docente Daantje Meuwissen uit voor een dag in de week. Bovendien werkt een grote groep van haar studenten mee.

De samenwerking is ook voor de musea zelf heel inspirerend. Het biedt medewerkers de kans te zien hoe het bij een ander museum toegaat. We leren van elkaar, en je kijkt over je eigen grenzen heen, leert te delen. Het is soms wat ingewikkelder, en erg belangrijk dat je een allround projectleider hebt, die we ook aangetrokken hebben.

Maar deze samenwerking maakt een droomproject mogelijk; zonder elkaar hadden we dit niet kunnen realiseren!

31 januari 2014/mb